

Lausuntopyyntö oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (JTF) ohjelmaehdotuksesta ja alueellisesta siirtymäsuunnitelmasta liitettäväksi Uudistuva ja osaava Suomi 2021-2027 – EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelmaan sekä niitä koskevasta ympäristöselostuksesta

Kunnanhallitus 15.08.2022 § 114
382/00.01.02.03/2022

Valmistelija

kunnanjohtaja Marjut Ahokas, marjut.ahokas@ilomantsi.fi.

Työ- ja elinkeinoministeriö pyytää 16.8.2022 mennessä lausuntoa Oikeudenmukaisen siirtymän rahasto (Just Transition Fund, JTF) ohjelmaehdotuksesta, alueellisista siirtymäsuunnitelmista ja ympäristöselostuksesta. Suunnitelmat liitetään osaksi Uudistuva ja osaava Suomi 2021-2027 EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelmaa, jonka Euroopan komissio on hyväksynyt 5.5.2022.

JTF:llä vastataan vähähiilisen siirtymän aiheuttamiin sosioekonomisiin ja ympäristöllisiin haittavaikutuksiin työllisyyden ja kestävien aluetalouksien turvaamiseksi. Suomessa JTF-valmistelun perusta on hallitusohjelman kirjaus turpeen energiakäytön puolittamisesta 2030 loppuun mennessä. Turvetoimiala työllistää Suomessa noin 2 500 henkilötyövuotta. Toimialan huomattavan supistumisen välittömät ja välilliset haittavaikutukset aluetalouksiin ja työllisyyteen ovat merkittäviä, joihin JTF:n tehtävänä on vastata alue- ja rakennepolitiikan toimenpitein elinkeinojen monipuolistamiseksi ja työvoiman sopeuttamiseksi alueilla, jossa edellytykset muutokseen sopeutumiseen ovat heikoimmat.

Ympäristöselostus kattaa rahaston ohjelmatekstin ja toimeenpanoalueiden siirtymäsuunnitelmat. Selostuksen on laatinut Gaia Consulting Oy. Oikeudenmukaisen siirtymän rahasto on koheesiopolitiikan uusi rahoitusväline, jonka tarkoituksena on tukea alueita, joille ilmastoneutraaliuteen siirtyminen aiheuttaa vakavia sosioekonomisia haasteita. Oikeudenmukaisen siirtymän rahaston avulla voidaan panna helpommin täytäntöön Euroopan vihreän kehityksen ohjelma, jonka tavoitteena on tehdä EU:sta ilmastoneutraali vuoteen 2050 mennessä.

Jokainen jäsenmaa laatii kutakin EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelmakautta koskevan ohjelman, jossa kuvataan jäsenmaan kehittämistoiminnalle asettamat lähtökohdat, tavoitteet ja toimet sekä rahoitus EU:n ohjelmakautta koskevien säädösten mukaisesti. Suomen ohjelma on valmisteltu laajassa kumppanuudessa ministeriöiden, alueiden ja järjestöjen edustajien kanssa.

Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027 -ohjelma tukee elinkeino-, energia-, ilmasto-, innovaatio-, koulutus- ja työllisyyspolitiikkaa sekä syrjäytymisen ja köyhyyden vastaista työtä. Ohjelma sisältää Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) ja Euroopan sosiaalirahasto plussan (ESR+) toimet. Oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (JTF) toimet sisällytetään aikaisemmin hyväksytyn ohjelman osaksi.

Alueellisten siirtymäsuunnitelmien valmistelusta ovat vastanneet JTF – rahaston toiminta-alueen maakunnan liitot ja ELY-keskukset.

Osana ohjelmien valmistelua tehdään viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain (200/2005) mukainen ympäristöarviointi, jossa selvitetään ja arvioidaan

ohjelman ja tarkasteltavien vaihtoehtojen toteuttamisen ympäristövaikutukset ja laaditaan ympäristöselostus. Ympäristöarvioinnin järjestämisestä vastaa työ- ja elinkeinoministeriö. Suomen osalta JTF:n tavoitteena on vähintään puolittaa turpeen energiakäyttö vuoteen 2030 mennessä.

Ohjelmalla on Uudistuva ja osaava Suomi -ohjelmassa yksi toimintalinja: Oikeudenmukaisen siirtymän Suomi (TL 7) ja sen erityistavoite on ”Turpeesta luopumisen alueellisesti oikeudenmukainen siirtymä”

Esittelijä

Kunnanjohtaja Ahokas Marjut

Päätösehdotus

Ilomantsin kunnanhallitus päättää todeta lausuntonaan

1.ohjelmaehdotuksesta:

Ilomantsin kunta pitää hyvänä sitä, että ohjelmaehdotuksessa nähdään realistisesti turpeentuotannon vähentämisen sosioekonomiset ja ympäristölliset vaikutukset alueille. Ohjelmaehdotuksen yhteiset tavoitteet ovat kunnianhimoiset, ja niiden toteutuminen edellyttää onnistumisia kautta linjan. Turvetuotannosta poistuvien työpaikkojen korvaaminen on nähtävä ohjelmaehdotusta vieläkin laajemmin erityisesti suuren työttömyyden alueilla siten, että työpaikkojen syntyminen turvataan laajasti eri toimialoille.

2.Pohjois-Karjalan siirtymäsuunnitelmasta:

Pohjois-Karjalassa on alueellisesti huomioitava energian tuotannon mahdollisuudet ja esteet, muun muassa puolustusvoimien antamat rajoitteet tuulivoiman rakentamiselle erityisesti Venäjän rajan läheisyydessä ja osin muillakin alueilla. Tuulivoiman rakentamisen esteet Pohjois-Karjalan alueilla, joille tuulivoimaa ei voida rakentaa, on kompensoitava.

Energian lisätuotantoa ja mahdollisimman suurta omavaraisuutta on turvattava mahdollistamalla uusiutuvan energian lisätuotanto. Puupohjaisten polttoaineiden päälähteet, metsäteollisuuden sivuvirrat ja metsätaloussektorin jätteet, on hyödynnettävä aiempaa paremmin. Turvealan yrittäjien tuotantosuunnan muutoksia on tuettava. Muutoksissa korostuu koulutuksen merkitys.

Turpeennoston vähenemisen muutokset energiayhtiöiden ja lämpölaitosten toimintaan on huomioitava ja niitä on tuettava. Monella yhtiöllä on edessään suuria investointeja edellyttämät konversiomuutokset.

Turpeennostosta luopumisen aikataulua on tarkasteltava siten, että maa- ja puutarhatalous ennättävät löytämään korvaavia kuivikkeita ja kasvualustoja.

Ilomantsin aktiivihiilen tuotannon tarvitseman turveraaka-aineen saatavuus on turvattava ottaen huomioon turpeen jatkojalostusarvo maaperän, ilman ja veden puhdistamiseen valmistettavissa tuotteissa. Aktiivihiilen tuotannon sivuvirtana syntyvä lämpöenergia hyödynnetään paikallisessa kaukolämpöverkossa.

Muuttunut geopoliittinen tilanne on otettava huomioon turpeen alasajoa aikataulutettaessa ja suunniteltaessa. Euroopan laajuinen energian hinnannousu ja energian saatavuus ovat vakavasti otettavia arkeen ja

talouteen vaikuttavia tekijöitä. Normaaliolojen häiriötilanteita varten tarvitaan vielä turpeen varmuusvarastoja.

Kokonaisuutena Pohjois-Karjalan siirtymäsuunnitelma on toimiva, kunhan korvaavien työpaikkojen syntyminen nähdään laajasti ja niitä turvataan myös muille kuin teollisen tuotannon aloille. Turpeennostosta poistuvien suoalueiden ennallistaminen ja tuki ennallistamiseen ovat tervetulleita ja tarpeellisia.

Päätös Hyväksyttiin.

Toimenpiteitä varten ja tiedoksi

1. Lausuntopalvelu